

I Uvod

Veličina domaćinstva, odnosno broj članova koji žive u okviru jednog domaćinstva, predstavlja važno demografsko i socio-ekonomsko obeležje stanovništva. Analiza strukture domaćinstava omogućava dublje razumevanje životnih uslova, porodičnih obrazaca, stambenih potreba, kao i planiranje javnih politika u oblastima socijalne zaštite, obrazovanja, urbanog razvoja i lokalne samouprave. Ovo istraživanje ima za cilj da prikaže i analizira strukturu domaćinstava prema broju članova u tri grada u Srbiji: Čačku, Kraljevu i Novom Pazaru. Poseban fokus stavljen je na raspodelu domaćinstava po veličini (od jednočlanih do domaćinstava sa šest i više članova), kao i na prosečnu veličinu domaćinstva u svakom od posmatranih gradova. Podaci su preuzeti sa web prezentacije RZS Srbije <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Xls/G202513052.xlsx> iz dela: Domaćinstva po broju članova, po popisu 2022.

Analiza će biti sprovedena kroz više poglavlja: najpre će biti predstavljeni i analizirani podaci po gradovima pojedinačno, zatim će uslediti uporedna analiza, kao i izračunavanje i tumačenje prosečne veličine domaćinstava. Na osnovu dobijenih rezultata, u završnom delu biće izvedeni zaključci o sličnostima i razlikama u strukturi domaćinstava između ovih gradova.

II Analiza podataka po gradovima

U ovom poglavlju analizirana je struktura domaćinstava prema broju članova u svakom od posmatranih gradova pojedinačno: Čačku, Kraljevu i Novom Pazaru. Cilj je da se uoče dominantni tipovi domaćinstava i specifičnosti koje karakterišu svaki grad.

Čačak

Struktura domaćinstava u Čačku pokazuje izraženo učešće jednočlanih i dvočlanih domaćinstava. Ovakva raspodela ukazuje na značajno prisustvo samaca i parova bez dece, što može biti povezano sa procesima starenja stanovništva i urbanim načinom života.

Tabela 1: Struktura domaćinstava u Čačku

Broj članova domaćinstva	Broj domaćinstava
1 član	11.027
2 člana	10.995
3 člana	7.321
4 člana	6.199
5 članova	2.721
6 i više članova	1.818
Ukupno	40.081

Najmanje su zastupljena domaćinstva sa pet i više članova, što ukazuje na manji broj višegeneracijskih ili brojnih porodica.

Kraljevo

Kraljevo ima veoma sličnu strukturu domaćinstava kao Čačak, sa blago većim ukupnim brojem domaćinstava. Dominantna su takođe jednočlana i dvočlana domaćinstva, dok domaćinstva sa većim brojem članova čine manji deo ukupnog broja.

Tabela 2: Struktura domaćinstava u Kraljevu

Broj članova domaćinstva	Broj domaćinstava
1 član	11.625
2 člana	11.353
3 člana	7.494
4 člana	6.406
5 članova	2.879
6 i više članova	1.860
Ukupno	41.617

U odnosu na Čačak, Kraljevo ima nešto veći broj domaćinstava u svim kategorijama, ali bez značajnih strukturnih odstupanja.

Novi Pazar

Novi Pazar se jasno izdvaja po većem učešću domaćinstava sa više članova. Domaćinstva sa pet i sa šest i više članova su znatno brojnija u odnosu na prethodna dva grada, što ukazuje na izraženije porodične i tradicionalne obrasce života.

Tabela 3: Struktura domaćinstava u Novom Pazaru

Broj članova domaćinstva	Broj domaćinstava
1 član	5.899
2 člana	6.588
3 člana	5.249
4 člana	5.541
5 članova	4.331
6 i više članova	4.115
Ukupno	31.723

Za razliku od Čačka i Kraljeva, u Novom Pazaru je raspodela domaćinstava ravnomernija, uz izraženo prisustvo većih domaćinstava.

U sledećem koraku sledi **uporedna analiza podataka**, u kojoj će se direktno uporediti strukture domaćinstava između ova tri grada.

III Uporedna analiza podataka

Poredna analiza strukture domaćinstava u Čačku, Kraljevu i Novom Pazaru omogućava uočavanje sličnosti i razlika u demografskim obrascima ovih gradova. Posebna pažnja posvećena je zastupljenosti domaćinstava različite veličine i njihovom relativnom značaju u ukupnoj strukturi.

Opšti pregled

Na prvi pogled, Čačak i Kraljevo pokazuju veoma sličan obrazac raspodele domaćinstava prema broju članova. U oba grada dominiraju jednočlana i dvočlana domaćinstva, dok sa porastom broja članova dolazi do postepenog opadanja broja domaćinstava. Ovakva struktura je karakteristična za urbane sredine sa izraženim procesima starenja stanovništva, smanjenog prirodnog priraštaja i migracija mlađeg stanovništva.

Nasuprot tome, Novi Pazar pokazuje drugačiju strukturu domaćinstava, sa znatno većim učešćem višebrojnih domaćinstava. U ovom gradu raspodela domaćinstava po kategorijama je uravnoteženija, a razlika između malih i velikih domaćinstava znatno manja nego u Čačku i Kraljevu.

Jednočlana i dvočlana domaćinstva

Jednočlana domaćinstva su najbrojnija u Čačku (11.027) i Kraljevu (11.625), dok ih je u Novom Pazaru gotovo upola manje (5.899). Sličan obrazac se uočava i kod dvočlanih domaćinstava. Ovi podaci ukazuju na veće prisustvo samaca, starijih osoba i parova bez dece u Čačku i Kraljevu, dok je u Novom Pazaru ovakav tip domaćinstava manje dominantan.

Srednje velika domaćinstva (3 i 4 člana)

Domaćinstva sa tri i četiri člana predstavljaju značajan segment u sva tri grada. Međutim, dok su u Čačku i Kraljevu ove kategorije brojčano niže u odnosu na jednočlana i dvočlana domaćinstva, u Novom Pazaru su gotovo ravnopravne sa manjim domaćinstvima. Ovo može ukazivati na veći udeo porodica sa decom u Novom Pazaru.

Velika domaćinstva (5 i više članova)

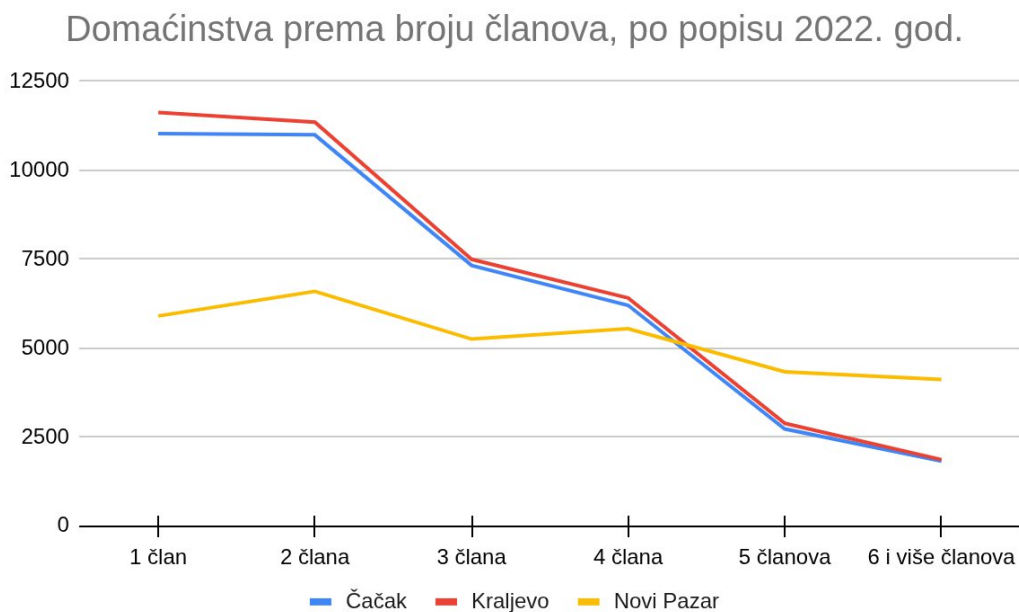
Najizraženija razlika između gradova uočava se upravo u kategoriji velikih domaćinstava. U Novom Pazaru domaćinstva sa pet članova (4.331) i sa šest i više članova (4.115) čine značajan deo ukupnog broja domaćinstava. U Čačku i Kraljevu ove kategorije su znatno manje zastupljene, što ukazuje na slabije prisustvo višegeneracijskih i brojnih porodica.

Tabela 4: Uporedni prikaz strukture domaćinstava po gradovima, po popisu 2022.

Broj članova	Čačak	Kraljevo	Novi Pazar
1 član	11.027	11.625	5.899
2 člana	10.995	11.353	6.588
3 člana	7.321	7.494	5.249
4 člana	6.199	6.406	5.541
5 članova	2.721	2.879	4.331
6+ članova	1.818	1.860	4.115

Tumačenje razlika

Razlike u strukturi domaćinstava mogu se povezati sa socio-kulturnim i demografskim faktorima. Čačak i Kraljevo imaju izraženije urbanizovane obrasce života, dok Novi Pazar karakteriše jače porodične veze, viši natalitet i veće učešće proširenih porodica. Ovi faktori direktno utiču na prosečnu veličinu domaćinstava, koja će biti predmet analize u narednom poglavlju.

U sledećem koraku sledi **analiza prosečne veličine domaćinstava po gradovima.**

IV Analiza prosečne veličine domaćinstava po gradovima

Prosečna veličina domaćinstva predstavlja jedan od ključnih pokazatelja demografske strukture, jer objedinjuje informacije o raspodeli domaćinstava prema broju članova u jedinstvenu numeričku vrednost. U ovom poglavlju izračunata je i analizirana prosečna veličina domaćinstava u Čačku, Kraljevu i Novom Pazaru.

Napomena o metodologiji:

Za potrebe izračunavanja prosečne veličine domaćinstva, kategorija „6 i više članova“ tretirana je kao domaćinstvo sa **6 članova**, što predstavlja standardnu i konzervativnu procenu u demografskim analizama.

Ukupan broj domaćinstava u Čačku iznosi 40.081. Dominacija jednočlanih i dvočlanih domaćinstava značajno utiče na nižu prosečnu vrednost.

Tabela 5: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Čačak

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	11.027	11.027
2	10.995	21.990
3	7.321	21.963
4	6.199	24.796
5	2.721	13.605
6	1.818	10.908
Ukupno	40.081	104.289

Prosečna veličina domaćinstva u Čačku $\approx 2,60$ člana po domaćinstvu

Struktura domaćinstava u Kraljevu veoma je slična Čačku, što se odražava i na prosečnu veličinu domaćinstva.

Tabela 6: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Kraljevo

Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	11.625	11.625
2	11.353	22.706
3	7.494	22.482
4	6.406	25.624
5	2.879	14.395
6	1.860	11.160
Ukupno	41.617	107.992

Prosečna veličina domaćinstva u Kraljevu $\approx 2,59$ članova po domaćinstvu

Novi Pazar se izdvaja znatno većim učešćem domaćinstava sa pet i više članova, što direktno utiče na višu prosečnu veličinu domaćinstva.

Tabela 7: Izračunavanje prosečne veličine domaćinstva – Novi Pazar

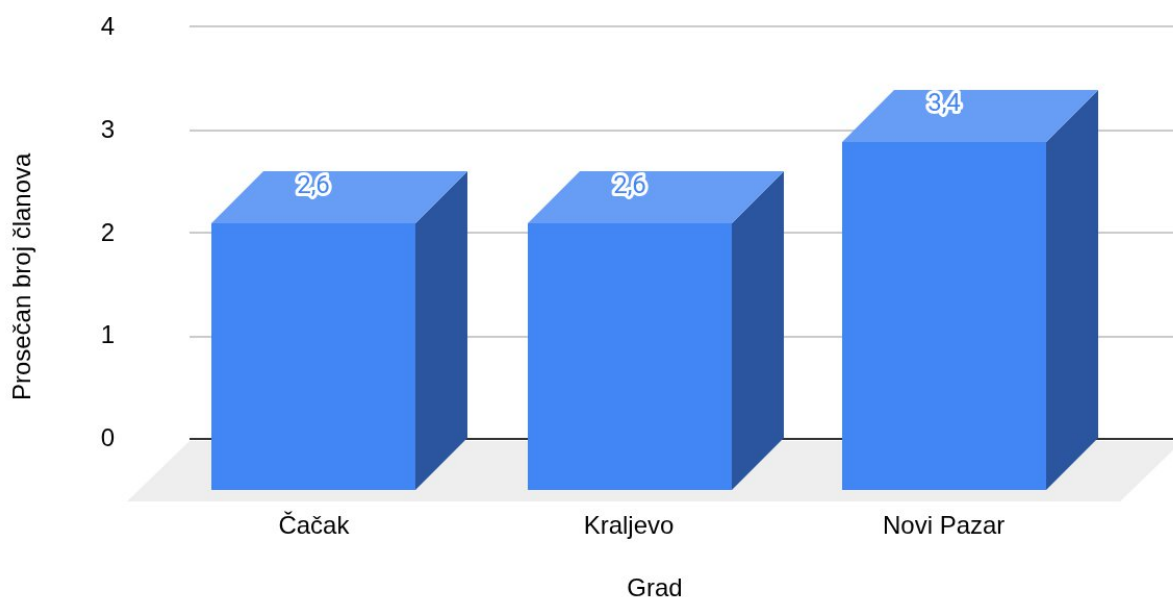
Broj članova	Broj domaćinstava	Ukupan broj članova
1	5.899	5.899
2	6.588	13.176
3	5.249	15.747
4	5.541	22.164
5	4.331	21.655
6	4.115	24.690
Ukupno	31.723	103.331

Prosečna veličina domaćinstva u Novom Pazaru $\approx 3,26$ članova po domaćinstvu

Rezultati jasno ukazuju na razlike između posmatranih gradova:

- Čačak i Kraljevo imaju gotovo identičnu prosečnu veličinu domaćinstva (oko 2,6 članova),
- Novi Pazar ima znatno veću prosečnu veličinu domaćinstva (preko 3,2 člana),
- Razlike su posledica većeg udela brojnih i višegeneracijskih domaćinstava u Novom Pazaru.

Prosečan broj članova domaćinstva u odabranim gradovima, po popisu 2022.

U sledećem i završnom koraku sledi **Zaključak**, u kojem će biti sumirani ključni nalazi istraživanja.

Zaključak

Analiza veličine domaćinstava u Čačku, Kraljevu i Novom Pazaru ukazala je na jasne i statistički uočljive razlike u strukturi domaćinstava između posmatranih gradova. Ove razlike odražavaju šire demografske, socio-ekonomske i kulturne obrasce karakteristične za svaku sredinu.

Rezultati su pokazali da Čačak i Kraljevo imaju veoma sličnu strukturu domaćinstava. U oba grada dominiraju jednočlana i dvočlana domaćinstva, što se direktno odražava i na gotovo identičnu prosečnu veličinu domaćinstva, koja iznosi oko 2,6 članova. Ovakav obrazac je tipičan za urbanije sredine sa izraženim procesima starenja stanovništva, smanjenim prirodnim priraštajem i sve češćim samostalnim načinom života.

Suprotno tome, Novi Pazar se jasno izdvaja kao grad sa drugačijom demografskom strukturom. Veći udeo domaćinstava sa pet i više članova doveo je do znatno veće prosečne veličine domaćinstva (oko 3,26 članova). Ovi podaci ukazuju na jače očuvane porodične veze, veći broj dece po domaćinstvu i češće prisustvo proširenih ili višegeneracijskih porodica.

Poredna analiza je potvrdila da razlike u veličini domaćinstava nisu slučajne, već su rezultat dugoročnih demografskih trendova, migracija, kulturnih obrazaca i socio-ekonomskih uslova. Razumevanje ovih razlika ima značajnu praktičnu vrednost, jer može doprineti kvalitetnijem planiranju lokalnih politika u oblastima stanovanja, obrazovanja, socijalne zaštite i infrastrukture.

Zaključno, istraživanje pokazuje da veličina domaćinstva predstavlja važan pokazatelj društvene strukture i da se njena analiza može koristiti kao osnova za dalje, detaljnije demografske i socio-ekonomske studije na lokalnom i regionalnom nivou.